

Raport privind activitatea de cercetare în anul 2012

(Rezumat)

Raportul constă din două părți principale: o imagine interpretativă a principalelor activități, cercetări și analize desfășurate pe tematica de bază a grantului TE 356/2010, și o listă selectivă a principalelor publicații, prelegeri și conferințe relevante ale membrilor echipei grantului. Structura îi propune să extindă și să contextualizeze informațiile oferite prin raportul anual de auto-evaluare anexat acestei prezentări.

A. Analiză (prezentare generală)

O serie de cercetări de succes a fost realizată în arhive și biblioteci mai ales din Austria și Ungaria. Alături de ele, trebuie amintite și cercetările în arhivele cehe, germane și italiene, care au adus completări la cunoștințele secolelor XV-XVI, cum ar fi, plecând de la cercetările din anii 2010-2011: raidul/ raidurile otoman(e) în Transilvania permise de alianța dintre Mircea I alȚării Românești și Vladislav II, Jagiello, regele Poloniei, noile documente asupra politicii lui Iancu de Hunedoara și Vladislav II alȚării Românești înainte și după cucerirea otomană a Bizanțului, schimbările (din anii 1450-1460) survenite în relația lui Frederic III de Habsburg cu Huniazii (un raport perceput în general ca fiind în mod constant ostil, cu concesii temporare) sau renunțareaȚării Românești sub Vlad IV și Radu IV, care a permis statului transalpin să devină un partener de încredere pentru Frederic III și în special pentru Veneția (care chiar l-a încredințat pe Radu IV cu o parte importantă a negocierilor de pace dintre republica și Imperiul Otoman de la 1502, după ce în prealabil, ea adugase - cu aprobarea papalității - țara Românească pe „lista cruciată” a Romei, unde anterior - începând din anii 1470 - numai Moldova fusese prezentă). Asemenea date solicită noi analize și cercetări. În consecință, ne vom concentra pe informațiile care completează datele avute deja (de dinainte de anul 2010 și din anii 2010-2011). Principalele concluzii pe baza acestor descoperiri documentare, făcute prima dată în anul 2011, sunt următoarele (în ordine cronologică): **1.** Matia Corvin nu a orchestrat propaganda împotriva lui Vlad III (*Dracul*) alȚării Românești (în cazul în care a existat o astfel de propagandă, ea a fost „condusă”, în Occident, de către împăratul Frederic III de Habsburg și, în est, de Ștefan III al Moldovei). **2.** Veneția și Viena au plănit detronarea lui Matia Corvin, privită la începutul anilor 1470 ca un obstacol creștin major în calea cruciadei anti-otomane, un plan împiedicat în bună măsură de decizia lui Ștefan III al Moldovei de a-l susține pe controversatul rege al Ungariei, în pofida promisiunilor făcute anterior de Ștefan al lui Frederic III de Habsburg (aceste schimbări trebuie - în cele din urmă - explicate și prin planurile de cruciate și contactele de la mijlocul anilor 1460 de dinainte de ciocnirea moldo-ungară de la 1467 și prin izolarea regională tot mai mare a Budei și Sucevei, care le obliga - în special pe cea din urmă - să caute soluții în afara „rezolvărilor” tradiționale). **3.** La începutul secolului XVI, înainte de Congresul de la Viena și dubla-căstorie (1515-1516), Casa de Habsburg a atins un nivel de influență central- și est-europeană, care i-a permis lui Maximilian I să acționeze la un nivel comparativ cel puțin cu modul în care Ferdinand I (mai ales) și Carol V au influențat politica regională după Mohács (în acest sens, amintim de Dieta ungară din 1505, alegerile regale poloneze din 1506 sau candidatura papală a Toma Bakócz de la 1513, precum și, dar nu numai, modificările cunoscute după 1510 de politica lui Bogdan III al Moldovei ori schimbările de atitudine ale lui Mihnea I alȚării Românești, primul fiu - nelegitim însă - al lui Vlad III, sau - poate în primul rând - evoluția politicii lui Neagoe Basarab, perceput în general ca un pios domn pro-otoman, un diplomat credincios și un binefăcător ortodox). Acestor mai bine documentate (datorită cercetărilor recente) le-am putea adăuga 3-4 posibilități care necesită studiu intensiv. **1.** Efectivele militare aleȚării Românești, Transilvaniei și Moldovei din anii 1470 sunt cel mai adesea rezultatele unei propagande menite să sporească forțele în general limitate ale Regatului Ungariei, dar mai bine cunoscute în Apus (care astfel puteau fi „completate” doar cu ajutorul „vasalilor” răsăriteni ai Sfintei Coroane). **2.** Se poate stabili o conexiune directă între opoziția Moldovei și aȚării Românești la unirea Bisericilor și la cruciada și conflictele dintre Casa de Habsburg și Huniazii, întrucât cel din urmă conflict submina poziția regatului ungar, care era oficial încă principalul campion al unirii Bisericilor și al cruciadei anti-otomane și anti-husite din regiune. **3.** Politica și acțiunile anti-otomane ale lui Mihai Viteazul din anii care au premers campaniei sale din Transilvania (1599) trebuie reevaluate (și mai mult), dat fiind - spre exemplu - substanțialul „doar” privind războaielor otomane ale Vienei de la sfârșitul secolului XVI pe care am avut șansa să-l descoperim în acest an la Innsbruck, dar și numărul considerabil - aproximativ 130 de documente - de surse care au putut fi identificate în fondurile arhivistice militare și ungare ale Casei de Habsburg. **4.** Același lucru se aplică și la nivelul deceniilor anterioare, și cu precădere deceniului bătăliei de la Mohács (1526), dat fiind - pe de o parte - faptul că prăbușirea bine-cunoscutului magnat moldav Luca Arbore la anul 1523 pare să fi fost rodul unei intervenții habsburgice, Viena dorind să limiteze influența regională a Jagiellonilor din Polonia al căror principal exponent în Moldova era chiar vârstnicul Luca Arbore, iar - pe de altă parte - documentele vieneze care indică faptul că politica lui Petru IV Rareș, întronat în locul lui Ștefan IV/ Ștefan domnul pro-habsburgic al Moldovei, decedat în condiții misterioase la începutul lui 1527, a fost direcționată la început spre câștigarea bunăvoinței Casei de Habsburg. Împreună cu aceste cercetări, conferințele și sesiunile organizate de sau la care au participat membrii echipei, au asigurat - în mare măsură - echilibrul interpretativ în cadrul grantului. De asemenea, au îngrijit extinderea rețelei instituționale folosite pentru acest proiect. În acest context, trebuie evidențiate: **1.** Conferințele coorganizate de către Academia Austriacă de Științe și Academia Română pe relații durabile de putere, o temă fundamentală pentru înțelegerea viitorului politicilor „orientale” și otomane ale „celuilalt imperiu”, dominat tot mai mult

– înc de prin anii 1430 – în p r ile sale estice de Casa de Habsburg. 2. Cele dou sesiuni organizate, prin intermediul acestui proiect, la Congresul Interna ional de la Leeds, cel mai prestigios congres de studii medievale la est de Atlantic (a fost i prima dat ca când o institu ie tiin ific din România a organizat astfel de sesiuni la Leeds). În cele din urm , dar nu în ultimul rând, se cuvine men ionat seria de prelegeri inute de c tre membrii echipei la diferite institu ii tiin ifice europene de prestigiu, prelegeri care nu pot fi separate de faptul c – din 2011 – o serie dedicat studiilor central- i est-europene, sprijinit prin acest proiect, a fost acceptat la o mare editur interna ional (Peter Lang). Primele trei volume din cadrul acestei serii au ap rut în cursul anului 2012. Acest curs pozitiv (înc o dat) aproape nea teptat ne oblig s ridic m standardele i s prioritiz m cercet rile arhivistice i eforturile editoriale pe anul 2013, ultimul an al acestui proiect de cercetare, când ne vom concentra pe publicarea rezultatelor cercet rilor i descoperirilor provenite în primul rând din arhivele italiene i austriece.

B. List tiin ific (selectiv)

I. C r i i volume

1. *The Italian Peninsula and Europe's Eastern Borders. 1204-1669*(= *Eastern and Central European Studies*, I), editori **Iulian-Mihai Damian**, Ioan-Aurel Pop, Mihailo Popovi and **Alexandru Simon** (New York –Oxford – Basel – Frankfurt-am-Main – Wien: Peter Lang, 2012), 358 p.
2. *The Age of the Jagiellonians in East-Central Europe. 1386-1526*(= *Eastern and Central European Studies*, II), editori **Florin Ardelean**, Christopher Nicholson, Johannes Preiser-Kapeller (New York– Oxford – Basel – Frankfurt-am-Main – Wien: Peter Lang, 2012), 258 p.
3. **Alexandru Simon**, *P mânturile crucii. Români i cruciada târzie* (Cluj-Napoca: Academia Român , Centrul de Studii Transilvane, 2012), 294 p.

II. Studii i articole (studiile în volumele editate sau coeditate de c tre membrii echipei au fost omise de pe list)

1. **Florin Ardelean**, „Steaguri de mercenari str ini la curtea lui Mihail Apafi (1663-1684)”, *Anuarul Institutului de Istorie George Bari iu* (Cluj-Napoca), LI (2012), pp. 69-72.
2. **Iulian Mihai Damian**, „La disfatta di Solgat (Crimea) e i suoi echi nei trattati d'arte militare rinascimentale”, *Ephemeris Daco-romana*(Roma), XIV (2011), pp. 129-144 (tip rit în 2012).
3. **Adrian Magina**, „The Religious Policy of the Habsburgs in the Banate (1551-1552)”, *Istros*(Br ila), XVIII (2012), pp. 323-333.
4. **Adrian Magina**, „Lipova la începutul secolului XVII”, în *Itinerarii istoriografice. Studii în onoarea istoricului Costin Fene an*, editori Rudolf Gräf, Dumitru eicu (Cluj-Napoca: Academia Român , Centrul de Studii Transilvane, 2011), pp. 133-148 (tip rit în 2012).
5. **Alexandru Simon**, „The Weak Sultan and the Magnificent Monarchs: Ottoman Actions in the Black Sea Area in 1484”, *Il Mar Nero* (Rome-Paris), VII-IX (2007-2009), pp. 217-246 (tip rit în 2012).
6. **Alexandru Simon**, „Ways to Liberate Constantinople after 1453”, *Bizantinistica* (Bologna), NS, XII (2010), pp. 239-248 (tip rit în 2012).
7. **Alexandru Simon**, „Laungage et chantage: discours et idéologie croisées à Venise”, *Ephemeris Dacoromana*(Roma), XIV (2011), pp. 145-164 (tip rit în 2012).
8. **Alexandru Simon**, „Lasting Conquests and Wishful Recoveries: Crusading in the Black Sea Area after the Fall of Constantinople”, *Imago Temporis Medium Aevum*(Lleida), V (2012), pp. 284-297.
9. **Alexandru Simon**, „Notes and Documents on the Southern Background of Matthias Corvinus' Bohemian War”, *Studia Mediaevalia Bohemica*(Prague), IV (2012), 2, pp. 215-226.
10. **Alexandru Simon**, „Valahii de la Marea Neagr i valahii din Ungaria în cruciada anului 1476”, *Revista Istoric* (Bucure ti), NS, XXII (2012), 3-4, pp. 269-290.
11. **Alexandru Simon**, „Old and New Powers in Quest of Danubian and Pontic Hegemony in the 1440s”, *Istros*(Br ila), XVIII (2012), pp. 291-300.
12. **Alexandru Simon**, „Valahii i cruciada la mijlocul anilor 1460”, *Anuarul Institutului de Istorie*A.D. Xenopol (Ia i), XLIX (2012), pp. 23-38.
13. **Alexandru Simon**, „The Hungarian Ladies of Dracula”, în *Pour l'amour de Byzance. Festschrift Paolo Odorico*(= *Eastern and Central European Studies*, III), editori Christian Gastgeber, Charis Messis, Filippo Ronconi (New York-Oxford-Basel-Frankfurt-am-Main-Wien: Peter Lang, 2012), pp. 241-248.
14. **Alexandru Simon**, „The Impact and the Implications of the Fall of Caffa in the Summer of 1475: Sources and Perspectives on the Genese and Ottoman Policies in the Black Sea Area”, în *Oriente, Occidente e Levante. In Honorem Gianfranco Giraudo*, II, editori Florina Ciure, Adriano Padovano (Napoli – Venezia: Scriptaweb-Università Ca'Foscari, 2012), pp. 619-632.
15. **Alexandru Simon**, „Western and Eastern Riders of the Storm”, în *Itinerarii istoriografice. Studii în onoarea istoricului Costin Fene an*,

editori Rudolf Gräf, Dumitru Teicu (Cluj-Napoca: Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2011), pp. 79-96 (tipărit în 2012).

16. Alexandru Simon, „*Descoperirea Moldovei sub Bogdan III și ridicarea țării Românești sub Neagoe Basarab*”, în *Sfântul voievod Neagoe Basarab. 1512-2012*, editor Nicolae Caba (București: Trinitas, 2012), pp. 431-460.

III. Conferințele și prelegeri internaționale (prezentările la conferințele internaționale organizate în România de către membrii echipei au fost omise de pe listă)

1-3. Florin Ardelean, „Military Organization in Transylvania at the Beginning of the Early Modern Age”, **Adrian Magina**, „The Military Structures of the Banate at the End of the 15th Century and at the Beginning of the 16th Century”, **Alexandru Simon**, „The Habsburgs in Jagiellonian Hungary: Common and Extraordinary Political Means in a Time of Crisis (1497-1505)”, la *Interruptions, Reactions and Continuities in Central & Eastern Europe* (University College, London- Royal Historical Society, London – European Institute, London), London (15-17 februarie 2012: 16 februarie 2012).

4. Alexandru Simon, „L'extrême droite et les visés impériales médiévales roumaines”, la *Le Sud-Est européen entre empires et nations* (École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris – Romanian Academy), Paris (3-5 aprilie 2012: 4 aprilie 2012) [coorganizator: **Alexandru Simon**].

5. Alexandru Simon, „Byzantium North of the Danube”, la *Vienna Dialogues: Conversation and Cooperation* (University of Vienna), Wien (21 aprilie 2012).

6. Alexandru Simon, „Crusading and 'Crusader States' in the Greek-Rite Environment: From the Days of the Latins to the Mongol and Ottoman Experiences”, la *The Byzantine Trace in the Pacific Rim Art Culture in Space of a Polylogue China-Japan-Korea-USA-Australia-Russia* (Russian Academy of Sciences – International Association of Byzantine Studies – Far Eastern Federal University, Vladivostok), Vladivostok (27 mai-3 iunie 2012: 29 mai 2012).

7. (sesiune) *Law, Thought, and Action between East and West* (Austrian Academy of Sciences – Romanian Academy – Babe-Bolyai University, Cluj-Napoca) [I-VI], Sessions 106, 206, 306, 506, 606, 706 at *International Medieval Congress, XIX, Rules to Follow (or Not)* (University of Leeds – International Medieval Society), Leeds (July 12-15, 2012: July 9-10, 2012) [sesiune coorganizată de **Alexandru Simon**].

8-11. (sesiune) *Law, Regulations and Society in Central and Eastern Europe* (University College of London – Romanian Academy) [I-II], Sessions 1032, 1132, la *International Medieval Congress, XIX, Rules to Follow (or Not)* (University of Leeds – International Medieval Society), Leeds (12-15 iulie 2012: 11 iulie 2012) [sesiune coorganizată de **Alexandru Simon**] (prezentări: **Florin Ardelean**, „Military Laws and Regulations in the Transylvanian Voivodate of the Hungarian Realm (1400s-Early 1500s)”; **Iulian Mihai Damian**, „The Use of Titles and Symbols related to the Crusade in the Medieval Kingdom of Hungary prior and after the Council of Florence”; **Adrian Magina**, „*Ius valachicum* in the Late Medieval Banate”, **Alexandru Simon**, „Between the Cross and the Sultan: The Jews in Moldavia in the 1470s”).

12-14. (conferință internațională) *The Patriarchate of Constantinople in Text and Comparison* (Austrian Academy of Sciences – Romanian Academy – University of Vienna - Babe-Bolyai University Cluj-Napoca – Roman-Catholic Archbishopric of Vienna – Greek-Orthodox Metropolitanate of Austria, Vienna – Pro Oriente Foundation, Vienna), Wien (12-16 septembrie 2012: 14 septembrie 2012) [coorganizator: **Alexandru Simon**] (prezentări: **Florin Ardelean**, „The Byzantine Tradition in Late Medieval and Early Modern Warfare in East-Central Europe”; **Iulian Mihai Damian**, „The Latin Patriarchate after the Fall of Byzantium”, **Alexandru Simon**, „The Ecumenical Patriarchate in the East-Central European Policy of the Ottoman Empire from the Conquest of Constantinople to the General Peace of Buda (1453-1503)”).

IV. Cercetări în arhive și biblioteci europene

- 1. Budapest** - Arhiva Națională Maghiară (noiembrie 2012) [**Florin Ardelean** și **Adrian Magina**]
- 2. Krakow** - Biblioteca Universității Jagiellone, manuscrise (noiembrie 2012) [**Iulian Mihai Damian**]
- 3. London** - British Library, Manuscripts (februarie 2012) [**Alexandru Simon**]
- 4. Milano** - Archivio di Stato di Milano (aprilie, mai, noiembrie, decembrie 2012) [**Alexandru Simon**]
- 5. München** - Bayerische Staatsbibliothek, Codices (august 2012) [**Alexandru Simon**]
- 6. Praga** - Biblioteca Națională Cehă, manuscrise (noiembrie 2012) [**Iulian Mihai Damian**]
- 7. Roma** - Archivio di Stato di Roma (mai-iunie 2012) [**Iulian Mihai Damian**]
- 8. Vatican** - Archivio Segreto Vaticano (aprilie, mai 2012) [**Iulian Mihai Damian** și **Alexandru Simon**]
- Biblioteca Apostolică Vaticană, Codices (mai, iunie 2012) [**Iulian Mihai Damian**]
- 9. Wien** - Haus-, Hof- und Staatsarchiv (martie, iunie, septembrie, noiembrie 2012) [**Alexandru Simon**]